

Kommuneatlas Kolding

Bevaringsværdier i byer og bygninger 1991

 Miljøministeriet
Planstyrelsen

i samarbejde med Kolding Kommune

Indholdsfortegnelse

Forord	2
Indledning	3
Bebyggelse og landskab	4
Byhistoriske hovedtræk	6
Bevaringsværdige sammenhænge i byen	10
Dominerende træk	12
<i>Skrænterne og åen 12, Havnen og fjorden 14, Koldinghus og omgivelser 15.</i>	
Bebyggelsesmønstre	16
<i>Skolegade og Vesterbro 16, Middelalderbyen 17, Banegårdspladsen, Jernbanegade, Adelgade og Låsbygade 18, Ndr. Ringvej 19, Tøndervej 20, Sydlige indfaldsvej 21.</i>	
Udvalgte sammenhænge	22
<i>Piledamsvej 22, Stejlbjerg 22, Domhuset og Toldkammeret 23, Ålykkekvarteret 23.</i>	
Byggeskik i byen	24
Bevaringsværdige bygninger i byen	26
<i>Tøndervej kvarteret 26, Vesterbro 27, Den middelalderlige bykerne 27, Kvarteret ved Dalbygade og Domhusgade 28, Havne- og jernbaneområdet 29, Ålykkekvarteret 30, Kvarteret ved Ndr. Ringvej og Dyrehavegårdsvej 31, Kvarteret ved Læssøegade og Stejlbjerg 32, Kvarteret ved Skovhøj, Piledamsvej og Østerbrogade 33, Seest Bakke 34, Kvarteret ved Carl Plougs Vej 34, Kvarteret omkring Dyrehavevej og Gøhlmannsvej 35, Strandhuse 35, Stadionkvarteret 36, Kvarteret ved Broagervej og Christian d.4.'s Vej 36, Rebæk 36, Strandvejskvarteret 37, Kvarteret ved Brunebjerg 37.</i>	
Landbebyggelsen	38
Bevaringsværdige sammenhænge på landet	41
<i>Sdr. Vilstrup 41, Bramdrup 42, Nr. Bjert 43, Ejstrup 44, Eltang 44, Vonsild 45, Binderup 45, Sdr. Bjert og Agtrup 46, Sdr. Stenderup 47, Strandhuse 48, Drejens 48, Agtrup Vig 49.</i>	
Byggeskik på landet	50
Bevaringsværdige bygninger på landet	52
<i>Bramdrup, Eltang og Nr. Bjert sogne 53, Sdr. Vilstrup sogn 54, Harte sogn 55, Viuf sogn 56, Almind sogn 57, Seest og Vonsild sogne 58-59, Dalby sogn 60, Sdr. Stenderup sogn 61, Sdr. Bjert sogn 62.</i>	
Bevaringsplanlægning	64
Signaturforklaring	65

Kolding

Kommuneatlas

Bevaringsværdier i byer og bygninger 1991

Miljøministeriet
Planstyrelsen

i samarbejde med Kolding Kommune

Forord

Dette atlas over bevaringsværdier i Kolding Kommune er et led i den række af kommuneatlas, som Planstyrelsen har begyndt udgivelsen af i samarbejde med de pågældende kommuner.

Planstyrelsen indledte sit registreringsprojekt i 1987 med registreringen af tre kommuner i Storstrøms amt, Præstø, Suså og Fladså. Registreringen havde da endnu ikke fundet sin endelige form, og især lå det fortsat hen i det uvisse under hvilken form det indsamlede materiale skulle præsenteres for offentligheden. Med registreringen af Nakskov og Roskilde kommuner i 1988 indledtes offentliggørelsen af kommuneatlas, der nu må anses for at være den endelige form.

Perspektivet i arbejdet er først og fremmest at give borgere, planlæggere og politikere bedre muligheder for at vurdere, hvilke arkitektoniske og kulturhistoriske kvaliteter, man bør værne om, og samtidig fremhæve de sammenhænge, der fremover bør tages hensyn til, når kommunens udvikling planlægges.

Derudover er det ønskeligt, at materialet indgår i beslutningsgrundlaget for den kommunale planlægning, herunder det fremtidige kommune- og lokalplanarbejde samt for eventuelle byfornyelsesbeslutninger.

Arbejdet med Kolding Kommune blev indledt med kommunens gennemførelse af en forundersøgelse i efteråret 1990. Selve registreringen gik i gang i februar 1991 og afsluttedes i løbet af foråret. Udarbejdelsen af manuskriptet

til nærværende atlas har fundet sted i forsommeren 1991.

Alle faser i arbejdet har været udført af AK 83 Konsulenter A/S ved Kell Elgstrøm. I Planstyrelsen har antikvar, cand. mag. Allan Tønnesen været ansvarlig for arbejdet. I Kolding kommune har arbejdet været fulgt af arkitekt m.a.a. Sten Krarup.

Under udarbejdelsen af kommuneatlasset har der været nedsat en følgegruppe, der til stadighed har fået forelagt resultaterne, efterhånden som de forelå og i øvrigt har medvirket med rådgivning undervejs. Følgegruppen bestod udover de nævnte af formanden for Plan- og Miljøudvalget Ib Hansen, teknisk direktør Hans-Jørgen Bøgesø, museumsdirektør Poul Dedenroth-Schou, stadsarkivar Birgitte Dedenroth-Schou og repræsentanter for følgende foreninger: Kolding Turistforening Kurt Bierrings, Danmarks Naturfredningsforening Kurt Storegaard, samt Koldinghusgaderne Lars P. Henriksen, der alle takkes for deres medvirken.

Birgit Herslund
Direktør
Planstyrelsen

Per Bødker Andersen
Borgmester
Kolding Kommune

Indledning

Siden begyndelsen af dette århundrede har forståelsen af byer og bygninger som en vigtig del af vor kulturarv været i stadig vækst. De nærmest statiske forhold mange steder var i slutningen af 1800-tallet blevet afløst af voldsom aktivitet og udvikling inden for alle områder. Gamle bygninger og bystrukturer blev erstattet af nye, og ofte gik historiske og værdifulde bygninger med i købet.

Også inden for landbruget betød de nye driftsmetoder og organiseringen i andelsforetagender ændringer i strukturer og bygninger. Helt nye bygningstyper som sukkerfabrikker og mejerier kom til at sætte deres markante præg på landsbyerne og det åbne land, mens andre, traditionelle landbrugsbygninger forsvandt, fordi de var for små til de nye landbrugsmaskiner eller simpelthen overflødige. Generelt betød det, at bindingsværksbygningerne forsvandt, og at nybyggeri i grundmur rejste sig i stedet.

Den første bygningsfredningslov fra 1918 afbødede de værste følger af den fremstormende industrialisering og vækst. Stagnationsperioder som 1930'erne og besættelsestiden gjorde nye bevaringsinitiativer mindre påkrævede, og først i efterkrigstiden med dens nye aktiviteter inden for industrialisering og sanering samt omstrukturering af landbruget blev der påny sat skub i bevaringsbestrebelse.

I mange år var kun de fredede bygninger beskyttet, mens de mange flere, mindre værdifulde, men bevaringsværdige bygninger var uden anden beskyttelse end den, man kunne håbe at motivere ved indsats i skrift og tale.

Fra 1960 gav Byggeloven mulighed for tinglysning af bevarende bestemmelser. Denne mulighed blev tydeliggjort i Kommuneplanloven 1977, og det lå hermed fast, at varetagelsen af hensynet til bevaringsværdige bygninger og bygningsmiljøer var et kommunalt anliggende. Mange kommuner har da også fulgt kommuneplanlovens bestemmelser op med vedtagelse af bevarende lokalplaner.

I samme periode opstod en lang række nye lokale bevaringsforeninger, og Det særlige Bygningssyn og Nationalmuseet indledte udgivelsen af "registrarer", der hus for hus beskrev og vurderede områder, mest i historiske bykerner. Siden voksede interessen også for andre og hidtil oversete områder. Der blev iværksat undersøgelser af stationsbyerne, af

industriarkitekturen og af jernbanebygningerne, altsammen i takt med at disse vidnesbyrd om den tidlige industrialisering efterhånden også truedes af udviklingen.

Det har aldrig været meningen med disse initiativer at sætte udviklingen i stå. Hensigten er at pege på, at en del af den eksisterende bygningsmasse repræsenterer væsentlige værdier i arkitektonisk, kulturhistorisk og miljømæssig henseende, som bør vises hensyn når der planlægges nyt. Dette synspunkt gælder også for Kolding Kommuneatlas.

Selve kortlægnings- og registreringsmetoden er opdelt i tre faser: forundersøgelsen (fase 1), feltarbejdet (fase 2) og atlasfremstillingen (fase 3).

Forundersøgelsen har den funktion bl.a. at inddrage så mange historiske kilder som muligt. Tidligere kortlagte forhold og registreringer indgår dermed i den prioritering, som er forundersøgelsens vigtigste opgave, og som danner grundlaget for fase 2, feltarbejdet.

I fase 2 foretages vurderingen af de konkrete forhold på stedet. Det sker med baggrund i den viden som forundersøgelsen har frembragt. Vurderingerne indføres på to skemaer – et for de bevaringsværdige sammenhænge, bebyggelserne danner, og et for de enkelte bygninger.

På det første vurderes landskab, terræn og historiske forløb, der kan ses, samt iagttagelser af det arkitektoniske udtryk. På det andet skema indføres enkeltbygningernes bevaringsværdi ud fra følgende 5 kriterier: den arkitektoniske værdi, den kulturhistoriske værdi, den miljømæssige værdi, originaliteten og tilstanden.

Den resulterende bevaringsværdi, som angives i en skala fra 1 til 9 for hver bygning, er en afvejning ud fra de ovenstående kriterier, og den foretages på stedet. Desuden fotograferes bygningen.

De vigtigste konklusioner og data indtegnes derefter på sammenfattende kort og indtastes for bygningernes vedkommende på edb. Samtlige oplysninger deponeres i kommunen og er tilgængelige for den kommunale planlægning og den daglige sagsbehandling.

Fase 3 omhandler fremstillingen af et atlas over bevaringsværdier i byer og bygninger. Et kommuneatlas er en illustreret sammenfatning af forundersøgelsen og af kortlægnings- og registreringsarbejdet.